

ДЕРЖАВНА СЛУЖБА УКРАЇНИ З НАДЗВИЧАЙНИХ СИТУАЦІЙ

Черкаський інститут пожежної безпеки імені Героїв Чорнобиля НУЦЗ України

Кафедра організації заходів цивільного захисту

Дмитро ЖУРБИНСЬКИЙ

**МЕТОДИЧНІ ВКАЗІВКИ
ДО ВИКОНАННЯ КОНТРОЛЬНОЇ РОБОТИ**

з дисципліни

«ІНЖЕНЕРНИЙ ЗАХИСТ НАСЕЛЕННЯ ТА ТЕРИТОРІЙ»

для підготовки здобувачів за першим (бакалаврським) рівнем вищої освіти в

галузі знань 26 «Цивільна безпека»

спеціальність 263 «Цивільна безпека»

освітньо-професійна програма - Охорона праці

ЧЕРКАСИ 2023

Самостійна робота слухача

Самостійна підготовка – це безперервний процес самостійної роботи здобувачів щодо поглиблення та поповнення знань, вмінь та навичок, необхідних для успішного виконання функціональних обов'язків за певними посадами.

Самостійна робота здобувача є основним засобом оволодіння навчальним матеріалом у час, вільний від обов'язкових навчальних занять. Зміст самостійної роботи здобувача над конкретною дисципліною визначається навчальною програмою дисципліни, методичними матеріалами, завданнями та вказівками викладача. Самостійна робота здобувача над засвоєнням навчального матеріалу з конкретної дисципліни може виконуватися у бібліотеці вищого навчального закладу, навчальних кабінетах, комп'ютерних класах (лабораторіях), а також в домашніх умовах.

Яка роль і місце самостійної роботи у засвоєнні здобувачем навчального матеріалу?

Самостійна робота є основним засобом засвоєння здобувачем навчального матеріалу в час, вільний від обов'язкових навчальних занять.

Чим визначається зміст самостійної роботи здобувача над конкретною навчальною дисципліною?

Зміст самостійної роботи над конкретною навчальною дисципліною визначається робочою навчальною програмою дисципліни та методичними рекомендаціями викладача.

Якими навчально-методичними засобами забезпечується самостійна робота здобувачів?

Самостійна робота здобувача забезпечується всіма навчально-методичними засобами, необхідними для вивчення конкретної навчальної дисципліни чи окремої теми: підручниками, навчальними та методичними посібниками, конспектами лекцій, навчально-лабораторним обладнанням, електронно-обчислювальною технікою тощо.

Здобувачам також рекомендується для самостійного опрацювання відповідна наукова література та періодичні видання.

Яка роль викладача в організації самостійної роботи здобувача?

Викладач визначає обсяг і зміст самостійної роботи, узгоджує її з іншими видами навчальної діяльності, розробляє методичні засоби проведення поточного та підсумкового контролю, аналізує результати самостійної навчальної роботи кожного слухача.

Чи можлива самостійна робота здобувача за участю викладача або іншого співробітника вищого закладу освіти? Якщо можлива, то за яких обставин?

Така співпраця можлива, а іноді й необхідна, зокрема, при організації самостійної роботи здобувачів з використанням унікального обладнання та

устаткування, складних систем доступу до інформації (комп'ютерних баз даних, систем автоматизованого проектування) тощо.

Самостійною підготовкою повинні бути охоплені усі співробітники, контроль за якою здійснюється безпосередніми начальниками (керівниками).

Самостійна підготовка включає в себе:

- вивчення документів законодавчого і нормативного характеру;
- постійне ознайомлення з новою спеціальною та іншою літературою відповідно до напрямку діяльності;
- практичну роботу із спеціальними технічними засобами, засобами зв'язку і транспорту;
- постійне підтримання та вдосконалення фізичної підготовленості.

Вибір питань для самостійного навчання може бути обумовлений зацікавленістю співробітника, його прагненням до поглиблення своїх знань і навичок напрямку діяльності, а також виходячи з необхідності ліквідувати прогалини в знаннях, що можуть призвести до помилок у роботі.

Начальник (керівник) може дати співробітнику індивідуальне завдання, вказавши, яку літературу необхідно вивчити і встановити строк, необхідний для цього, або запропонувати підготувати реферат по обумовленій темі, скласти проект документа, вивчити науково-технічні засоби тощо. У такому разі план самостійної підготовки розробляється співробітником і затверджується безпосереднім начальником (керівником).

I. МЕТОДИЧНІ РЕКОМЕНДАЦІЇ ДЛЯ ВИКОНАННЯ КОНТРОЛЬНОЇ РОБОТИ

Контрольна робота є самостійним видом роботи здобувача, передбаченим навчальним планом вивчення курсу дисципліни «Інженерний захист населення та територій».

Здобувач при необхідності може звернутися за усною або письмовою консультацією до викладача.

Робота повинна бути надрукована на аркушах формату А4 шрифтом Times New Roman, розмір 14, інтервал – 1,5 (поля: верхнє та нижнє 2 см, лівє 3 см, правє 1 см). Контрольна робота повинна бути не менше 12 друкованих аркушів. Титульний аркуш оформлюється згідно зразка, наведено на сайті навчального закладу.

Під час виконання роботи потрібно спочатку записати питання, а потім дати на них відповіді. Відповіді повинні бути конкретні, викладені державною мовою, акуратно оформлені.

Перед виконанням контрольної роботи необхідно ознайомитись з методичними вказівками, питаннями, підібрати і опрацювати нормативні акти, передивитися записи, зроблені на лекціях, вивчити стан справ та виконання нормативних актів в підрозділах цивільного захисту.

На кожній сторінці слід залишати поля шириною 30 – 35 мм. для зауважень рецензента. В кінці роботи потрібно вказати перелік літератури, яка використовувалась під час написання роботи. Виконана робота направляється в Інститут на перевірку в строк, який вказаний у графіку виконання контрольних робіт.

Оцінюється робота з урахуванням глибини викладення матеріалу, самостійності виконання та вміння використовувати теоретичні знання на практиці.

Рівень знань здобувачами дисципліни за підсумками виконання контрольних робіт оцінюється з огляду на наступні критерії:

1. Повнота та правильність виконання завдання – основний критерій.
2. Здатність здобувача:
 - диференціювати, інтегрувати та уніфікувати знання;
 - аналізувати зміст правових актів, які відносяться до діяльності служби цивільного захисту;
 - користуватися законами та нормативно-правовими актами України у сфері цивільного захисту.

Оцінка за виконання контрольної роботи виставляється за двоохальною шкалою: «зараховано», «не зараховано».

Контрольна робота, що виконана не за своїм варіантом, в якій розкриті не всі питання, або не в повному обсязі, не має списку використаної літератури – не зараховується. Здобувачі, які несвоєчасно направили контрольну роботу без

поважних причин, на екзаменаційну сесію не викликаються. Контрольна робота складається із теоретичного завдання.

Воно складається із чотирьох питань.

Обов'язковими вимогами до теоретичного завдання є:

- висвітлення питання;
- посилання (при запозичені тексту);
- список літератури.

Варіант завдання визначається по двох останніх цифрах залікової книжки. Наприклад, якщо номер залікової книжки 377, то номер варіанту завдання буде 14.

Контрольна робота передається методисту відділу заочного навчання.

II. ЗАВДАННЯ ДЛЯ ВИКОНАННЯ КОНТРОЛЬНОЇ РОБОТИ

Варіант № 1

1. Розкрийте зміст превентивних заходів запобігання надзвичайних ситуацій і зменшення їх масштабів, які проводяться на об'єктовому рівні.
2. Санітарно-гігієнічні та медико-профілактичні заходи захисту персоналу, населення і території при аваріях на радіаційно-небезпечних об'єктах з викидом радіоактивних речовин у навколишнє середовище.
3. Що повинен включати в себе підрозділ «Порядок укриття персоналу у захисних спорудах цивільного захисту» у розділі «Порядок оповіщення адміністрації та персоналу про загрозу або виникнення надзвичайних ситуацій, їх укриття і захист від ураження» плану реагування на НС суб'єкта господарювання?
4. Розкрийте зміст принципів на яких базується забезпечення безпеки населення і територій від надзвичайних ситуацій техногенного та природного характеру.

Варіант № 2

1. Що повинен включати в себе підрозділ «Оповіщення» у розділі «Порядок оповіщення адміністрації та персоналу про загрозу або виникнення надзвичайних ситуацій, їх укриття і захист від ураження» плану реагування на НС суб'єкта господарювання?
2. Дайте характеристику видам водних переправ залежно від обстановки, характеру водної перешкоди, наявності переправно-мостових засобів і конструкцій.
3. Порядок розроблення плану реагування на надзвичайні ситуації в області.
4. Які дані повинні включати в себе проектні рішення щодо попередження можливих НС у зв'язку із прогнозованими аваріями на об'єкті будівництва та мінімізацією їх наслідків?

Варіант № 3

1. Дайте визначення поняттю «національна безпека»?
2. З якою метою створюються збірні пункти евакуації?
3. Призначення планів з питань цивільного захисту.
4. Дайте визначення поняттю «національні інтереси».

Варіант № 4

1. Хто є суб'єктами забезпечення національної безпеки в Україні?
2. Які дані повинні включати в себе проектні рішення щодо попередження можливих НС у зв'язку із прогнозованими аваріями на поряд розташованих потенційно небезпечних об'єктах, у тому числі аваріях на транспорті?
3. Які завдання повинна вирішувати процедура оцінки впливів на навколишнє середовище у складі проектної документації?
4. Розкрийте зміст процедури розробки матеріалів оцінки впливів на навколишнє середовище.

Варіант № 5

1. Які підрозділи відносяться до сил цивільного захисту функціональної підсистеми?
2. Що повинні забезпечувати спеціальні системи оповіщення на атомних електростанціях?
3. В чому полягають особливості розміщення атомних електростанцій?
4. Назвіть основні принципи забезпечення національної безпеки.

Варіант № 6

1. Які завдання покладаються на територіальні підсистеми цивільного захисту?
2. Що повинно забезпечувати обладнання робочого місця начальника зміни атомної електростанції?
3. В чому полягають особливості розміщення об'єктів, які мають НХР, вибухові речовини і матеріали, легкозаймисті та горючі речовини?
4. Які відомості наводяться у розділі планування заходів із забезпечення евакуації?

Варіант № 7

1. Які органи відносяться до державних органів управління у сфері захисту населення і територій від надзвичайних ситуацій техногенного та природного характеру?
2. Що повинні забезпечувати спеціальні системи оповіщення на гідротехнічних спорудах Дніпровського та Дністровського каскадів та в зонах їх можливого катастрофічного затоплення?
3. В яких випадках проводиться обов'язкова евакуація?
4. Які завдання покладаються на функціональні підсистеми цивільного захисту?

Варіант № 8

1. Дайте визначення поняттю «центральный орган виконавчої влади».
2. Що повинно забезпечувати обладнання робочого місця начальника зміни (чергового диспетчера) на гідротехнічних спорудах Дніпровського та Дністровського каскадів та в зонах їх можливого катастрофічного затоплення?
3. Які заходи повинні передбачати проектні рішення щодо попередження НС техногенного та природного характеру?
4. Які дані повинні включати в себе проектні рішення щодо попередження можливих НС, джерелами яких є небезпечні природні процеси?

Варіант № 9

1. Які завдання покладені на КМУ з точки зору захисту населення і територій від НС?
2. Яким чином відбувається доведення сигналів, повідомлень про загрозу виникнення або виникнення надзвичайних ситуацій до населення?
3. В яких випадках проводиться загальна евакуація?
4. Назвіть основні чинники, які вимагають забезпечення державних гарантій у сфері цивільного захисту?

Варіант № 10

1. Дайте визначення поняттю «інженерно-технічні заходи цивільного захисту».
2. Які заходи необхідно проводити для привернення уваги перед доведенням інформації до населення про загрозу виникнення або виникнення надзвичайної ситуації?
3. В яких випадках проводиться часткова евакуація?
4. На кого покладені функції управління територіальною підсистемою?

Варіант № 11

1. Дайте характеристику зонам, на які поділяється територія міста за функціональним призначенням і характером використання.
2. Що повинен забезпечувати інженерний захист об'єктів?
3. В чому полягає зміст повноважень евакуаційної комісії?
4. Яким чином класифікуються водні перешкоди за глибиною?

Варіант № 12

1. Поясніть механізм підготовки повідомлення про загрозу виникнення або виникнення надзвичайних ситуацій.
2. В чому полягають основні завдання евакуаційної комісії?
3. В чому полягає особливість планування роботи транспорту в особливий період?
4. Яким чином класифікуються водні перешкоди за швидкістю течії?

Варіант № 13

1. Які заходи є допоміжними при інженерному захисті об'єктів?
2. Що є основними завданнями роботи збірних пунктів евакуації?
3. Якою може бути номенклатура підземних об'єктів, що рекомендується для використання в містах?
4. На які категорії поділяються водні перешкоди?

Варіант № 14

1. Поясніть порядок переривання трансляції програм мовлення для оповіщення населення.
2. Які заходи є основними при інженерному захисті об'єктів?
3. Які заходи розробляються для найбільш ефективного використання підземного простору міст?
4. Які відомості наводяться у розділі планування заходів з організації та проведення евакуації?

Варіант № 15

1. Способи забезпечення руху оперативно-рятувальних сил ЦЗ зруйнованими шляхами.
2. Які показники визначаються у районі аварії на радіаційно небезпечному об'єкті силами і засобами інженерної розвідки?
3. Які дані повинні бути викладені у розділі «Організація реагування на НС» плану реагування на НС суб'єкта господарювання в режимі підвищеної готовності?
4. Які заходи повинна включати в себе інженерне забезпечення у плані реагування на НС в області?

Варіант № 16

1. Які заходи повинна включати в себе радіаційне, хімічне і біологічне забезпечення у плані реагування на НС в області?
2. Способи забезпечення руху оперативно-рятувальних сил ЦЗ шляхами, які засипані снігом.
3. Основні заходи щодо підготовки єдиної транспортної системи України до функціонування в особливий період?
4. В чому полягає зміст транспортного забезпечення евакуаційних заходів?

Варіант № 17

1. В чому полягає зміст інженерного забезпечення евакуаційних заходів?
2. Поясніть порядок координації діяльності місцевих органів виконавчої влади, органів виконавчої влади Автономної Республіки Крим, суб'єктів господарювання у сфері цивільного захисту ?
3. Розкрийте зміст принципу плати за ризик з точки зору захисту населення та територій від НС.

4. Яким чином забезпечується готовність систем оповіщення до використання за призначенням?

Варіант № 18

1. Розкрийте зміст принципу раціональної безпеки з точки зору захисту населення та територій від НС.

2. Поясніть порядок надання телекомунікаційних послуг для потреб автоматизованих систем централізованого оповіщення?

3. Що повинні забезпечувати посадові особи органів виконавчої влади (органів місцевого самоврядування), підприємств, установ, організацій, до компетенції яких належать питання організації оповіщення і зв'язку під час загрози виникнення або виникнення надзвичайної ситуації?

4. Тактичні вимоги до шляхів руху оперативно-рятувальних сил ЦЗ.

Варіант № 19

1. Класифікація автомобільних доріг України.

2. Що включає в себе медичний захист і забезпечення санітарного та епідемічного благополуччя населення?

3. Інженерно-технічні заходи захисту персоналу, населення і території при аваріях на радіаційно-небезпечних об'єктах з викидом радіоактивних речовин у навколишнє середовище.

4. Які заходи повинна включати в себе матеріально-технічне забезпечення у плані реагування на НС в області?

Варіант № 20

1. Які заходи повинна включати в себе медичне забезпечення у плані реагування на НС в області?

2. Які заходи повинна включати в себе розвідка у плані реагування на НС в області?

3. Організація управління угрупованням сил реагування на НС в області у режимі підвищеної готовності та режимі НС.

4. Розкрийте зміст принципу превентивної безпеки з точки зору захисту населення та територій від НС?

III. РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА

1. Конституція України. Основний закон.-К., 1996 р.
2. Кодекс цивільного захисту України від 02.10.2012 № 5403.
3. Постанова КМУ від 27 вересня 2017 р. № 733 «Про затвердження Положення про організацію оповіщення про загрозу виникнення або виникнення надзвичайних ситуацій та зв'язку у сфері цивільного захисту».
4. Наказ Державного комітету зв'язку та інформатизації України № 8т/020/08 від 16.02.2000 «Про затвердження положень щодо управління Єдиною національною системою зв'язку».
5. Наказ Державного агентства України з управління державними корпоративними правами та майном від 01.03.2012 р. № 30 «Про створення на об'єктах підвищеної небезпеки та потенційно небезпечних об'єктах систем раннього виявлення надзвичайних ситуацій та оповіщення людей у разі їх виникнення».
6. Закон України «Про телекомунікації» від 18 листопада 2003 року № 1280-IV.
7. ПКМУ від 10.03.2017 року № 138 «Деякі питання використання захисних споруд ЦЗ».
8. Наказ МВС України від 09.07.2018 № 579 «Про затвердження вимог з питань використання та обліку фонду захисних споруд цивільного захисту».
9. Постанова КМУ від 30 жовтня 2013 р. № 841 «Про затвердження Порядку проведення евакуації у разі загрози виникнення або виникнення надзвичайних ситуацій техногенного та природного характеру».
10. Наказ МВС України від 10.07.2017 № 579 «Про затвердження Методики планування заходів з евакуації».
11. Наказ МНС України від 24.09.2007 № 659 «Про удосконалення паспортизації територій щодо ризиків виникнення надзвичайних ситуацій».
12. Наказ МНС України від 10.02.2012 № 485 «Про затвердження Методичних рекомендацій щодо розроблення розділу «Інженерно-технічні заходи цивільного захисту (цивільної оборони)» у складі проектної документації об'єктів».
13. Наказ Міністерства праці та соціальної політики України від 04.12.2002 р. № 637 «Про затвердження Методики визначення ризиків та їх прийнятних рівнів для декларування безпеки об'єктів підвищеної небезпеки».
14. ДБН В.2.2-5:2023 Захисні споруди цивільного захисту.
15. ДБН Б. 2.2-12:2019. Планування та забудова територій.
16. ДБН Б. 1.1-5:2007 Друга частина. Склад, зміст, порядок розроблення, погодження та затвердження розділу інженерно-технічних заходів цивільного захисту (цивільної оборони) на мирний час у містобудівній документації.
17. ДБН А.2.2-3-2014 «Склад та зміст проектної документації на будівництво».
18. ДБН А. 2.2-3-2004 «Склад, порядок розроблення, погодження та

затвердження проектної документації для будівництва».

19. ДБН В.1.1-24:2009 Захист від небезпечних геологічних процесів, шкідливих експлуатаційних впливів, від пожежі. Захист від небезпечних геологічних процесів. Основні положення проектування.

20. ДБН В.1.1-25-2009. Інженерний захист територій та споруд від підтоплення та затоплення.

21. ДБН В.1.2-4:2019 «Інженерно-технічні заходи цивільного захисту». ДБН В.1.1-46:2017. «Інженерний захист територій, будинків і споруд від зсувів та обвалів. Основні положення».

22. Стратегія національної безпеки України «Безпека людини – безпека країни», яка введена в дію Указом Президента України № 392/2020 від 14 вересня 2020 року.

23. ДСТУ-Н Б В.1.1-37:2016. Настанова щодо інженерного захисту територій, будівель і споруд від зсувів та обвалів.

24. ДСТУ Б В.2.1-2-96. Ґрунти. Класифікація.

25. Островерх О.О., Савченко О.В., Стецюк Є.І. Інженерний захист населення та територій: навч. посіб. / О.О. Островерх, О.В. Савченко, Є.І. Стецюк. – Х.: НУЦЗУ, 2014. – 380 с.

26. Т. 6. Захисні споруди цивільного захисту (цивільної оборони) / За заг. ред. В. В. Могильниченка. – К.: КІМ, 2010. – 560 с.» стр. 11-20.

27. Цивільний захист у забезпеченні національної безпеки України (основи становлення, сучасний стан, напрямки розвитку): монографія / О.Я.Лещенко, В.М. Михайлов, М.В. Андрієнко, П.І. Гаман, О.А. Долгий. Київ, 2021. 348 с.

28. Посібник з реалізації заходів евакуації населення, матеріальних і культурних цінностей в умовах загрози та виникнення надзвичайних ситуацій і збройних конфліктів: практичний посібник / М.В. Андрієнко, А.І. Фомін, О.М. Слущка, А.А. Слюсар, Л.В. Калиненко, Ю. М. Чайковський. Київ: ІДУ НД ЦЗ, 2022. 250 с.

29. Захист населення і територій від надзвичайних ситуацій. Т. 4. Евакуація населення у надзвичайних ситуаціях. За загальною редакцією В.В. Могильниченка.– К.: КІМ, 2008.– 288 с.

30. Сендайська рамкова програма зі зниження ризиків стихійних лих на 2015- 2030 роки.

31. Кризовий менеджмент і принципи управління ризиками в процесі ліквідації наслідків надзвичайних ситуацій : монографія / П. Б. Волянський, С. О. Гур'єв, О. С. Соловійов, А. В. Терент'єва / Інститут державного управління та наукових досліджень з цивільного захисту. Вид. 2-ге, виправ. та доповн. — Київ : Парлам. вид-во, 2021. — 432 с.

32. Захист критичної інфраструктури в умовах надзвичайних ситуацій: монографія / С.І. Азаров, В.Л. Сидоренко, С.А. Єременко, А.В. Пруський, А.М. Демків; за заг. ред. П.Б. Волянського. Київ, 2021. 375 с. іл.

33. Механіка ґрунтів, основи та фундаменти : підручник / Л. М. Шутенко, О. Г.Рудь, О. В. Кічаєва та ін. ; за ред. Л. М. Шутенка ; пер. з рос. ; Харків. нац. ун-т міськ. госп-ва ім. О. М. Бекетова. – Харків : ХНУМГ ім. О. М. Бекетова, 2017. –

563c.